EKALOGIYA VA ATROF MUHITNI HIMOYA QILISH

Temirova Saidbibi To'lqinovna
Ijtimoiy gumanitar fanlarini o'qitish metodikasi (Huquq ta'limi) yo'nalishi talabasi.
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.24055907

Anotatsiya: Ushbu maqolada ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilishning dolzarbligi, asosiy ekologik muammolar, ularning inson hayotiga ta'siri hamda ularni bartaraf etish yo'llari yoritilgan. Maqolada ekologik madaniyat, xalqaro hamkorlik, zamonaviy "yashil texnologiyalar"ning ahamiyati haqida fikrlar bildirilgan. Shuningdek, ekologiyani asrash borasida har bir insonning kundalik hayotidagi o'rni va mas'uliyati haqida xulosa chiqarilgan. Maqola keng omma, ayniqsa yosh avlodda ekologik tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi

Kalit so'zlar: Ekalogiya, muhofaza, tabiat, hayot, yashil makon, energiya, suv, BMT.

Bugungi kunda ekologiya va atrof-muhit muhofazasi dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Insoniyat taraqqiyoti davomida tabiatga bo'lgan e'tibor ko'pincha ikkinchi darajaga tushib qolgan, bu esa ekologik muvozanat buzilishiga olib kelgan. Ekologiya -tirikorganizmlar va ularning yashash muhitidagi o'zaro aloqalarini o'rganadigan fan. Bu fan yordamida biz tabiatdagi muvozanatni tushunamiz va uni saqlab qolish yo'llarini izlaymiz. Atrof-muhit inson salomatligi, hayvonot va o'simlik dunyosining yashashi, iqlimning barqarorligi kabi ko'plab sohalarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tabiiy resurslar -havo, suv, tuproq kabi manbalarni toza saqlash -bizning kelajagimiz uchun juda muhim. Asosiy muammolar atmosfera ifloslanishi (zavodlar, avtomobillar chiqarayotgan zararli gazlar), suv resurslarining ifloslanishi, o'rmonlarning kesilishi, biologik xilma-xillikning kamayishi, iqlim o'zgarishlari va global isish.Ekologik muhofaza -har bir insonning burchidir. Tabiat bizga hayot baxsh etadi, biz esa uni asrashimiz kerak. Har bir kichik harakat katta o'zgarishlarga olib keladi. Bugungi kunimiz va ertangi avlodimiz uchun toza, yashil va sog'lom muhit yaratish -hammamizning maqsadimiz bo'lishi lozim. Atrof-muhitni himoya qilish haqida o'ylar ekanmiz uning yo'llarini ham sanab o'tishimiz mumkin.

Atrof-muhitni asrash yo'llari:

1. Qayta ishlash (recycling) —chiqindilarni ajratish va ulardan qayta foydalanish;
2. Energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish;
3. Ekologik tarbiya —yosh avlodda tabiatga mehr uyg'otish;4. O'rmonzorlarni ko'paytirish va yashil hududlarni kengaytirish;
5. Jamoaviy tozalash aksiyalarida ishtirok etish;
6. Suv va elektrni tejash, ortiqcha chiqindilarni kamaytirish.

Glaballashuv jarayonida ekologik muammolarning oldini olishda eng muhim omillardan biri bu —ekologik madaniyatni shakllantirishdir. Ekologik madaniyat insonning tabiatga ongli munosabatda bo'lishi, uning ne'matlaridan oqilona foydalanishi va atrof-muhitni asrashga doimiy ravishda harakat qilishini anglatadi. Shu bilan birga , yosh avlodga ekologik bilim va ko'nikmalarni o'rgatish kelajak uchun sarmoya bo'lib xizmat qiladi. Ta'lim muassasalarida ekologik darslar, seminar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etilishi, tabiatni asrash mavzusida musobaqa va aksiyalar o'tkazilishi bu borada ijobiy natijalar beradi. Ayniqsa, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar orqali aholining ekologik savodxonligini oshirish ham dolzarb masala hisoblanadi. Ekologik muammolar

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

faqat bir davlatyoki mintaqaga taalluqli emas —ular global tus olgan. Shuning uchun dunyo mamlakatlari ekologik xavfsizlik, iqlim o'zgarishlariga qarshi kurash, suv resurslarini muhofaza qilish kabi sohalarda hamkorlikda ishlashlari muhimdir. BMT, UNESCO, Green Peace kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan amalga oshirilayotgan loyihalar bu yo'nalishda muhim qadam hisoblanadi. O'zbekiston ham ushbu yo'nalishda faol ishtirok etib, "Yashil makon" umummilliy loyihasi, cho'llanishga qarshi kurash, Orolbo'yi hududini ekologik tiklash kabi tashabbuslar bilan ekologik barqarorlikka o'z hissasini qo'shmoqda. Tabiat bu insoniyatning beqiyos boyligidir. Uni asrash, tozaligini saqlash har bir fuqaroning, har bir jamiyat a'zosi va davlatning burchidir. Ekologik muammolarni faqat qonunlarbilan emas, balki har bir insonning ichki mas'uliyati va ongli harakatlari bilan hal qilish mumkin. O'zimizdan boshlab, atrof-muhitga e'tiborli bo'lsak, kelajak avlod uchun sog'lom va yashil yer yuzini meros qoldira olamiz. Amaliy harakatlar –ekologik barqarorlik garovidir. Nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish —ekologiyani muhofaza qilishdagi eng muhim bosqichdir. Har bir fuqaro kundalik hayotida quyidagi oddiy, ammo samarali qoidalarga amal qilsa, ekologik muhit sezilarli darajada yaxshilanadi. Har bir chiqindini o'z joyiga tashlash, chiqindilarni ajratib yig'ish, plastmassa mahsulotlardan iloji boricha voz kechish yoki qayta ishlanadigan variantlarni tanlash, o'simliklarni asrash, daraxt ekish va yashil hududlarni ko'paytirishga hissa qo'shish, havo, suv va energiya resurslarini isrof qilmaslik, jamoaviy ekologik tadbirlarda faol ishtirok etish. Ayniqsa, yoshlarning bu yo'nalishda ilg'or tashabbus ko'rsatishi kelajak uchun poydevor bo'ladi. Chunki ekologik muhofaza nafaqat bugungi kunni, balki mingyillik istiqbolni belgilaydi.Ekologiya —bu hayot tarzidir. Uni faqat fan sifatida emas, balki har birimizning yurak ishimizga aylantirishimiz zarur. Tabiat bizga berilgan ne'mat, uni yo'qotish oson, ammo qayta tiklash o'ta mushkuldir. Har birimiz bugundan boshlab oz bo'lsa-da, atrof-muhitga foydali bir ishni amalga oshirsak, jamiyat miqyosida katta natijalarga erishishimiz mumkin. Ko'plab olimlar, yozuvchilar va jamoat arboblari ekologiyani asrash masalasini o'z asarlari va chiqishlarida keng yoritib kelgan. Masalan, mashhur ekolog olim Reychel Karson aytganidek:>

"Tabiat bilan uyg'un yashash –insoniyatning eng ulug' fazilatlaridan biridir."Bu fikr har birimizni o'ylantirishi va tabiatga bo'lgan mas'uliyatimizni anglashga chorlaydi deb ayta olamiz. Tabiatni asrash —bu faqat daraxt ekish yoki chiqindilarni yig'ish emas, balki hayot falsafasi, onglilik va kelajak oldidagi vijdoniy majburiyatdir. Zamonaviy dunyoda texnologiyalar tez sur'atlarda rivojlanmoqda. Shu bilan birga, ekologik xavfsizlikni ta'minlaydigan "yashil texnologiyalar" — quyosh panellari, energiyani tejovchi qurilmalar, elektr transportlar ham rivojlanmoqda. Bu kabi texnologiyalar insoniyat taraqqiyotini ekologiyaga zarar yetkazmagan holda olib borish imkonini beradi.Ayniqsa har bir korxona, tashkilot va hatto uy xo'jaligi ham o'z faoliyatida ekologik toza yondashuvlarni joriy qilsa, barqaror rivojlanish kafolatlanadi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkunmi ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish bugungi va ertangi kun uchun eng dolzarb masalalardan biridir. Insoniyat taraqqiyoti davomida tabiatga bo'lgan beparvo munosabat o'z salbiy oqibatlarini ko'rsatmoqda. Shuning uchun har bir inson, har bir jamiyat, har bir oila a'zosi tabiatga mas'uliyat bilan qarashi, ekologik madaniyatni shakllantirishi muhimdir. Atrof-muhitni asrash —bu nafaqat davlat yoki xalqaro tashkilotlarning vazifasi, balki har bir fuqaroning har biro sib borayotgan yosh avlodning kundalik hayotidagi odob va burchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
2. Karson R. "Tinch bahor" (Silent Spring), 1962.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

3. Xalqaro ekologik tashkilotlar hisobotlari (Greenpeace, WWF).4. O'zbekiston ekologik partiyasi rasmiy nashrlari.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.